स्व. मनमाया-केदार बजगाँई स्मृति

लैङ्गिक समानता पत्रकारिता पुरस्कार

कार्यविधि- २०८०

पृष्ठभूमि परिचय

समानताको पक्षधर तथा विभेदमुक्त समाजका लागि घरपरिवार, गाउँटोलमा सदैव प्रेरणा प्रदान गर्नु हुने झापा बिर्तामोड- १ निवासी मनमाया बजगाँईको स्मृतिमा छोरा बुहारी विपीन (विश्वेश्वर) र विनिता (होमकला) बजगाँईद्वारा अक्षयकोषका लागि रकम प्रदान गरी " लैङ्गिक समानता पत्रकारिता पुरस्कार" नेपाल पत्रकार महासंघ झापा शाखामार्फत प्रदान गर्न यो कार्यविधि जारी गरिएको छ।

बजगाँई परिवारले माता स्व. मनमाया बजगाँईको स्मृतिमा प्रदान गरेको रकम अक्षयकोषमा राखेर त्यसको व्याजबाट हरेक वर्ष एक जना पत्रकारलाई " लैङ्गिक समानता पत्रकारिता पुस्कार" प्रदान गरिने छ। लैङ्गिक समानता हासिल गर्न समाजलाई अभिप्रेरणा दिने, समतामूलक समाज निर्माणमा भूमिका खेल्दै पैरवीयुक्त, खोजमूलक र प्रभावशाली समाचार/आलेख प्रकाशन/प्रशारण गरी पत्रकारिता गर्ने मध्येबाट एक जना पत्रकारलाई पुरस्कृत गरिने छ।

१) नाम, पुरस्कार र सञ्चालन

क) पुरस्कारको नाम " लैङ्गिक समानता पत्रकारिता पुस्कार" रहने छ।

ख) अक्षयकोषका लागि दाता परिवारले प्रदान गरेको २,५१०००।-(दुई लाख एकाउन्न हजार) रुपैयाँ महासंघ मातहतमा कार्यसमितिको निर्णय बमोजिम वैंक खातामा रहने छ।

ग) पुरस्कारको राशि रु.२५०००।-(पच्चीस हजार) नगद रहने छ। क्रमश यो राशिमा वृद्धि गरिने छ।

ग) अक्षयकोषका लागि हाल महासंघलाई प्रदान गरिएको रकममा आवश्यकता महशुस भए दाता परिवारबाट रकम थप गरी क्रमशः वृद्धि गर्दै लगिने छ।

घ) पुरस्कारको सञ्चालन यस कार्यविधिमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ।

२) परिभाषा :

क) अक्षयकोष र पुरस्कारमा रहने दाताको अर्थ स्व. मनमाया बजगाँईका छोरा बुहारी विपीन (विश्वेश्वर) र विनिता (होमकला) वा उहाँहरुले तोकेको व्यक्तिलाई बुझ्नु पर्ने छ।

ख) पुरस्कारको संस्थापक स्व. मनमाया बजगाँईका छोरा बुहारी विपीन (विश्वेश्वर) र विनिता (होमकला) तथा संरक्षक एवम् सञ्चालक नेपाल पत्रकार महासंघ झापा शाखा रहने छ।

ग) यो पुरस्कार झापा जिल्लामा क्रियाशील पत्रकारलाई प्रेरणा प्रदान गर्न एक जनालाई प्रत्येक वर्ष प्रदान गरिने छ।

३) पुरस्कार स्थापनाको औचित्य:

नेपाल एक बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक एवम् बहुसांस्कृतिक देश हो। प्रत्येक समुदाय, जातजातिहरुको समानुपातिक, सन्तुलित र न्यायसंगत प्रगति हुन सके मात्रै मुलुकमा दिगो शान्ति र उन्नति प्रत्याभूत हुन्छ।

नेपालको सन्दर्भमा सामाजिक वञ्चितीकरणको अवस्था व्याप्त छ। सामाजिक वञ्चितीकरणले सामाजिक विकास क्रमसँगै वर्षौंदेखि जातजाति, जनजाति, लिंग, अपांगता, उमेर तथा धर्मका आधारमा विभेद गरिएका कारण पछाडि परेका वा पारिएका समूहहरुको अवस्थालाई चित्रण गर्दछ।

सामाजिक वञ्चितीकरणमा परेका समूहहरुमा महिला, दलित, आदिवासी, जनजाति, मधेशी, मुस्लिम, उमेर (सोह्र वर्ष मुनिका बालबालिकाहरु र ६० वर्ष माथिका ज्येष्ठ नागरिक), अपांगता भएका व्यक्तिहरु तथा भौगोलिक रुपले दुर्गम क्षेत्रमा बसेका जनतालाई लिइएको छ। कानूनी सेवा व्यवस्था वा स्वास्थ्य सेवा प्रणाली जस्ता सार्वजनिक औपचारिक संस्थामा एवम् समुदाय तथा घरपरिवार जस्ता सामाजिक अनौपचारिक संस्थाहरुमा वञ्चितीकरण स्पष्ट रुपमा विद्यमान रहेको देखिन्छ।

त्यसैगरी लैङ्गिक सम्बन्धहरु नेपालका सबै सामाजिक समूहहरुमा विभेदका भिन्न-भिन्न परिमाणमा विद्यमान रहेका छन्। सबै महिलाहरुले विभेद भोगिरहेका छन्, तर वञ्चित समुदायका महिलाहरुले अरु धेरै प्रकारका विभेद भोगिरहेका छन्।

अतः पत्रकारिताको माध्यमबाट जातीय, क्षेत्रीय र लैङ्गिक भेदभाव मुक्त समतामूलक, समृद्ध र न्यायपूर्ण समाजको निर्माणमा टेवा पुर्याउन, लैङ्गिक तथा सामाजिक समतामूलक विकासको माध्यमबाट लैङ्गिक तथा सामाजिक सम्बन्धमा सुधार ल्याई गरिबी न्यूनीकरणमा टेवा पुर्याउन यो पुरस्कार स्थापना गरिएको हो। उक्त विषयहरु सञ्चारमाध्यममार्फत उठान गर्न, उनीहरुका आवाज बुलन्द गर्न सञ्चारकर्मीलाई प्रेरित गर्ने र यस विषयमा कलम चलाइरहेकाहरुलाई अझ हौसला प्रदान गर्न पुरस्कार प्रदान गरिने छ।

यस विषयमा सञ्चार माध्यमबाट हुने वहस, पैरवी, वकालतले महिला, बालबालिका, गरिब तथा वञ्चित समूहका मानिसहरुको आवश्यकता र चाहनाप्रति सरोकारवालाहरुलाई अझ बढी संवेदनशील, उत्तरदायी, जवाफदेही बनाउने छ। त्यस्तै सरोकारवालाहरुलाई हरेक योजना, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन गर्दा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणका विषयमा संवेदनशील, उत्तरदायी, जवाफदेही हुन अभिप्रेरित गर्नेछ। स्थानीय मानिस विशेषगरी महिला, बालबालिका, गरीब तथा वञ्चितीकरणमा परेका समूहका मानिसहरुको क्षमता विकास गरी यी वर्गहरुको स्थानीय तहको विकास प्रक्रियामा सक्रिय सहभागिता सुनिश्चित गरी समावेशी विकास प्रक्रियालाई संस्थागत गर्ने कार्यको सुरुवात गर्न खबरदारी हुनेछ।

४) कार्यालय

नेपाल पत्रकार महासंघ झापा शाखाको कार्यालय नै यस पुरस्कार समितिको कार्यालय हुनेछ।

५) उद्देश्य

क) नेपाली पत्रकारिताको माध्यमबाट

लैङ्गिक समानताको क्षेत्रमा झापा जिल्लामा रहेर उल्लेख्य योगदान पुऱ्याउने पत्रकारलाई प्रेरणा एवम् प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्य पुरस्कार समितिको हुनेछ।

६) भाषा/माध्यम

क) नेपाली भाषाको माध्यमबाट गरिएको पत्रकारितामार्फत लैङ्गिक समानता क्षेत्रमा टेवा पुगेको बुझ्नु पर्ने छ।

७) पुरस्कार समिति

पुरस्कार समिति भन्नाले पुरस्कार समितिका पदाधिकारी भन्ने बुझ्नु पर्ने छ र सो पुरस्कार समितिमा देहाय अनुसारका तीन जना पदाधिकारी रहनु हुनेछ।

क) संयोजक : नेपाल पत्रकार महासंघ झापाका अध्यक्ष

ख) सदस्य : कोषका दाता तथा परिवारले तोकेको व्यक्ति

ग) सदस्य : पछिल्लो पटक पुरस्कृत प्रतिभा

८) सदस्यको अयोग्यता, सदस्य नरहने व्यवस्था

क) समिति वा संस्थाको हित विपरीत कार्य गरेमा वा आफू समितिमा नरहने इच्छा गरी राजीनामा दिएमा निज समितिको सदस्य रहने छैनन्।

९) संरक्षक

क) अक्षयकोष तथा पुरस्कारको संरक्षक नेपाल पत्रकार महासंघ झापा शाखा रहने छ।

१०) प्रतिभा (व्यक्तित्व) को छनौट प्रक्रिया

क) झापा जिल्लामा रहेर पत्रकारितामा कम्तीमा १० वर्षदेखि क्रियाशील सञ्चारकर्मी हुनु पर्नेछ।

ख) पुरस्कृत हुने व्यक्ति सम्पादक, प्रतिनिधि, समाचारदाता, स्तम्भकार, फोटो पत्रकार, छापा वा विद्युतीय सञ्चार माध्यम (पत्रिका,,रेडियो, टेलिभिजन, अनलाइन) मध्येका सञ्चारकर्मी हुनु पर्नेछ।

ग) पुरस्कार समितिले आवश्यक ठानेको खण्डमा व्यक्तित्वको योग्यता सम्बन्धी प्रमाणहरु माग्न सक्नेछ।

घ) एकपटक पुरस्कृत भइसकेको व्यक्तिलाई पुनः पुरस्कृत गर्न सकिने छैन।

ङ) प्रतिभा वा व्यक्तित्व नेपाली नागरिक हुनु पर्ने छ।

च) नेपाल पत्रकार महासंघको सदस्यता प्राप्त गरेका पत्रकारहरु मात्र पुरस्कारका लागि छनोट हुन सक्नेछन्।

छ) नेपाल पत्रकार महासंघको आचारसंहिता उल्लंघन गरेको ठहरिएका, महासंघको सम्पत्ति तिर्न बाँकी देखिएका पत्रकार पुरस्कार पाउनका लागि योग्य ठहरिने छैनन्।

११) कार्यविधिको व्याख्या :

यस कार्यविधिको व्याख्या नेपाल पत्रकारका महासंघ झापा शाखाको कार्यसमितिले गर्ने छ।

१२) कार्यविधि संशोधन

यस कार्यविधिको संशोधन गर्नु पर्ने भएमा दाता परिवारको सहमतिमा नेपाल पत्रकार महासंघ झापा शाखाको कार्यसमितिले गर्न सक्नेछ।

१३) विविध :

दाता परिवार र नेपाल पत्रकार महासंघ झापाको समितिबाट दोस्रो पटकको पुरस्कार वितरणदेखि यो कार्यविधि प्रारम्भ हुनेछ। तर पहिलोपटकको प्रतिभा छनौट दाता परिवार र महासंघका अध्यक्षले गर्नेछन्। पहिलो पटकको पुरस्कारको राशि दाता परिवारबाट छुट्टै प्रदान गरिने छ।